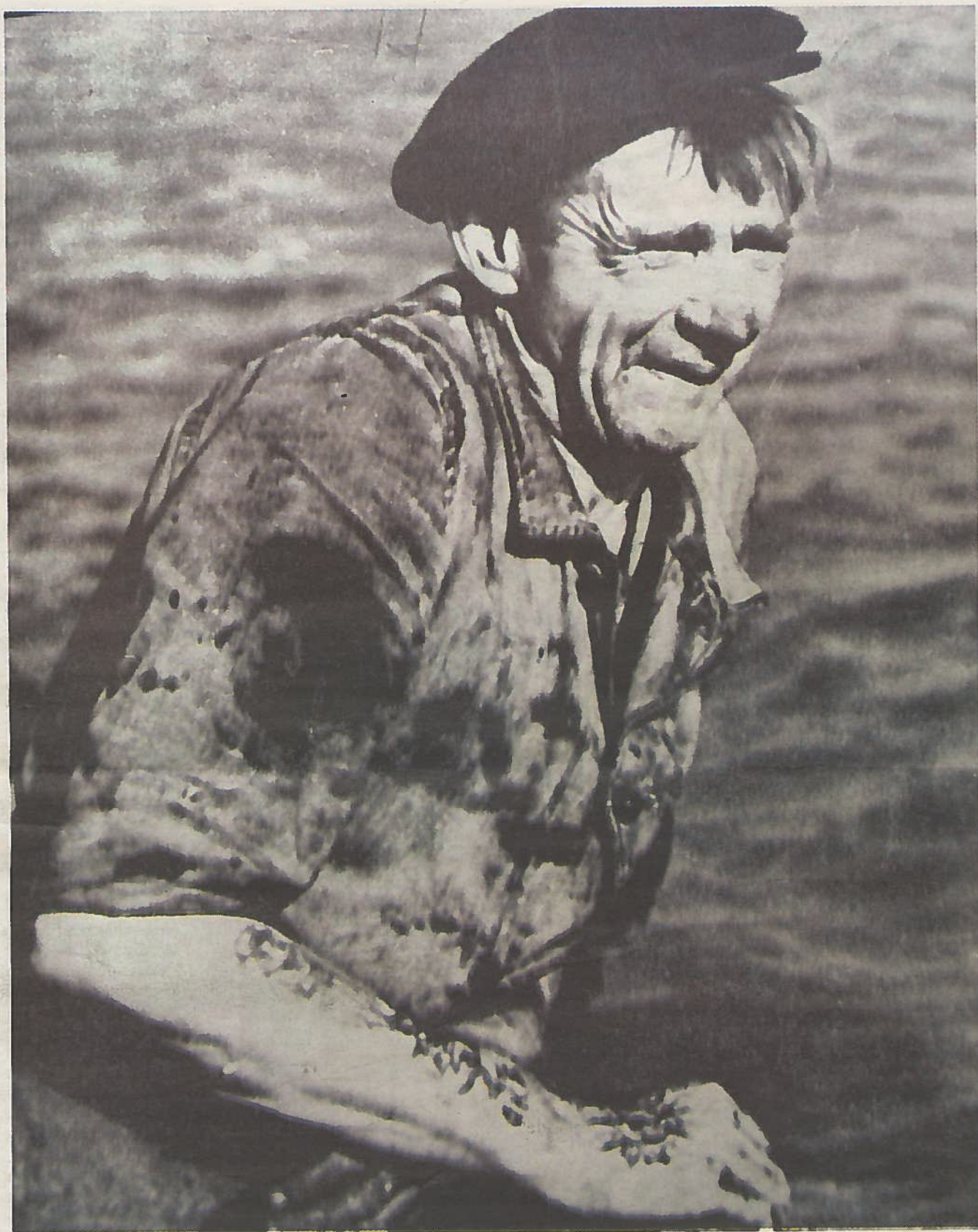



lokalhistorie


Bildet av Ole Evensen fra Sandefjord gikk verden rundt. Det er tatt på selveste D-dagen 6. juni 1944 mens fyrbøteren ser inn mot invasjonstrendene i Normandie. Fotografiet var vignett til NRK-serien «Evig heden» våren 1995. FOTO: OLE FRIELE BACKER

Fyrbø

Bildet av Ole Evensen, der han lener seg over rekka på S/S Vestmanrød under invasjonen i Normandie, ble verdensberømt og et symbol på de norske krigsseilerens innsats under annen verdenskrig.

Tekst: Bjørn Hoelseth

Førstesidebildet i «Picture Post», som kom ut i millionopplag, gjorde enormt inntrykk i samtiden, og både bildet, omstendighetene og mannen har vært omtalt mange ganger, ikke minst i Sandefjords Blad. Den yngste sønnen, Frode Evensen, som i dag bor i Stockfleths gate 26, har imidlertid en annen opplysning som ikke er så kjent:

- Far var jo donkeymann (fyrbøter) om bord i «Vestmanrød». Lasteskipet hjemmehørende i Skudeneshavn var sammen med flere andre norske skip blant de første som landsatte utstyr til den allierte invasjonshæren 6. juni 1944. Et annet norsk skip losset bare 60 meter fra «Vestmanrød» samtidig, nemlig S/S Fagerbro. Om bord i den sto min bror Sigurd! Men far og sønn visste ikke om hverandre, sammentreffet ble de først klar over mange år senere, forteller Frode.

Isolasjon i krig

Men slik måtte det være. Ingen fikk vite om slekt eller venner var i live eller hvor de eventuelt tjenestegjorde under krigen. Hemmeligholdet var særlig viktig mens man planla og gjennomførte verdens største landgangsoperasjon på franskekysten.

- Grunnen til at «Vestmanrød» og «Fagerbro» var så velegnet på invasjonsgdagen, var at de var flatbunnet. De seilte helt inn til strendene ved flo sjø, og ved fjære sjø sto de støtt på tørt land, og man kunne lett føre lasten i land fra skutesiden, forklarer Frode.

De to skipene losset i amerikansk sektor, der tapene var enorme på den

FØR OG NÅ



tereren fra Grønli



I stua si har Frode Evensen et maleri laget på grunnlag av førstesidefotoet i Picture Post, og han har tatt vare på en rekke av farens etterlatenskaper, bl.a. krigsmedaljen, hyreboka og legitimasjonskort.

FOTO: BJØRN MARUM OLSEN

første invasjonstiden. Om bord hos Ole Evensen var den norske bergensfotografen Ole Friele Backer som skulle forevige livet om bord. Han gjorde da sitt livs største scoop.

Da «Vestmanrød» og de andre skipene la ut fra England dagen før, fikk ingen vite hvor de skulle eller hva oppdraget gikk ut på, før de var godt på vei mot målene i Normandie.

Minst av alle fikk maskinistene og fyrbøterne kjennskap til farene som ventet. De skulle holde maskineriet i gang og følge kapteinens ordre. Punktum. Så Ole Evensen visste nok ikke så mye han heller, da han i en pause fra slitet ved fyrkjelen fikk seg en luftetur på dekk.

Men noe skjønnte han var i gjære, for det smalt og dundret ganske kraftig både over og foran

skipet. Da han sto der ved rekka, med den karakteristiske svarte sixpencen og smørefilla over skulderen og så inn mot land, grimet og full av sot, kom den berømte korte kommentaren: «Hva er det som foregår her, da?»

– Senere, da far fikk se bildet av seg selv i Picture Post, sa han i hvert fall: «Jeg burde vel ha vasket meg og tatt på en rein skjorte», smiler Frode Evensen.

Bildet gjorde at Ole («Ola fra Sandefjord») og mannskapet på «Vestmanrød» ble gjenkjent på puber og kaffeer i de engelske havnebyene etterpå, så det vanket mye gratis øl på den populære fyrbøteren!

Bodde i Skovveien

Ole Kristian Evensen var født i 1891 og døde i april 1965, 74 år gammel. Han gikk tidlig til sjøs, var på koffardi og hvalfangst, det siste høsten 1939. Da tyskerne hærsette Norge i april året etter, kunne hverken han eller de andre norske sjøfolkene reise hjem. De meldte seg i stedet til enten krigsinnsats for de allierte, eller de valgte å stå om bord i de skipene der de var. Handelsflåten ble etter kort tid overtatt av statsrederiet Nortraship.

Ole kom til «Vestmanrød» i 1941 og jobbet på lasteskipet helt til 1946. Det gikk mye i konvoi over Atlanterhavet med krigsmateriell. En farefull fart der et uhyggelig stort antall skip ble senket av tyske ubåter.

For sin innsats mottok fyrbøteren fra Grønli krigsmedaljen etter krigen («for fortjeneste for fedrelandet under krig»). Han gikk i land, og fikk jobb i kjeleverkstedet på Framnæs i 1947. Mot slutten av livet bodde han på Lunden aldershjem. Skovveien 1 var både før og lenge etter krigen familiens bosted.



Vaskebrettet hennar mor

Tekst og foto: Bjørn Hoelseth



Mange kjenner nok dette motivet – et godt, gammeldags vaskebrett. Opprinnelig kunne de være håndlaget av et familie-medlem, eller de ble kjøpt som et masseprodusert produkt. De ble brukt i bekker, ved en elvebredd eller et vann på landet, i bryggerhus eller i en bryggekjeller i byen. Min mor brukte det i en stamp i kjelleren. Her var det også en bryggepanne som kunne varmes opp med koks- eller vedfyring, men «forvasken» skjedde med brettet som tok den verste skitten. Akkurat dette eksemplaret må være gammelt og kanskje brukt i flere generasjoner. Det er masseprodusert og har navnet BELLA (Reg. trademark) i et sjablongmessig tretrykk i «speilet» øverst. Her er også bildet av en elg, og reklameteksten «Norsk fabrikkat – Vaskebret er bedst». Dette var lenge før vaskemaskinens tid!

«Vian»



Tekst: Ragnar Iversen
Foto: Anders Christiansens postkort

Bygget i 1946 som lastebåten «Vian» ved Aarhus Staal-skibsværft, Aarhus i Danmark for C. A. J. Møller. Randers. Hun ble sjøsatt 13/04-1946. Innkjøpt av S. M. Pettersens Rederi AS, Sandefjord i november 1948. Satt i rutefart mellom Oslo og Mandal. Kolliderte med lasteskipet «Løven I» i september 1950. «Vian» sank, men ble senere hevet og reparert ved Holmens Verft, Risør. Fikk ny innredning og ble igjen satt i drift. I oktober 1951 ble hun solgt til Hilmar Hauge AS, Haugesund. Hun fikk navnet «Lasse». Solgt til Harald Fallsen, Håkons-hella, Bergen i august 1956 for 400.000 kroner. Videre solgt til Jentoft Kristensen, Førsvik/Sandessjøen for 365.000 kroner i desember året etter. Hun var innom fire eiere til inntil hun ble kondemnert i mars 1982.

Framnes 11. oktober 1946

Høsten 1946 er de trafikale forhold etter manges mening svært kritikkverdige langs Framnesveien. En framnesarbeider klager til avisen at veien er altfor trang og smal. Han mener at bilistene må ta mer hensyn.

En uke etter at vedlagte bilde er tatt, konstaterer avisen at årets Trafikk-Uke må føre til at fotgjengere på Framnes endelig må lære seg å gå på riktig side av veien.

«Bilist» skriver i avisen at dette aldri har vært praktisert på Framnes. Det blir også påpekt at bilister har en tendens på Framnes til å kjøre rundt uten lys. Visstnok er det mangel på lyspærer, men forholdet er ikke mindre straffbart for det!

For øvrig melder avisen at det mellom 11. ok-

tober og 11. november er ny tildeling av sjokolade og drops, også i butikkene på Framnes. Kvoten er like liten som tidligere, idet begrensningen er kr. 1,10 for hver enkelt mot levering av rasjoneringsmerker!

Bildet fra 11. oktober 1946 viser trafikkforholdene i Framnesveien. Forhåpentligvis er det hele bedre i dag.

Tekst: Harald Fevang
Foto før: Politiets arkiv
Foto nå: Bjørn Marum Olsen



SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Fulkrestad gard

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen mrk. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters info-gruppe: består av redigerer Harald Fevang og medarbeiderne, Kirsten Wang Henriksen, Otto Ågesen, Roger Davidsen, Ragnar Iversen, Tore Sandberg, Bjørn Hoelseth, Dag Ingemar Børresen, Sven Erik Lund, Gro Midttun og Bjørn Marum Olsen. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 – sv-er-lu@online.no